

SZINKRÓN NEVELÉSTÖRTÉNET

A kurzus célja

A kurzus bevezetést nyújt a neveléstörténet szinkronisztikus vizsgálatába. A korábban tanult diákon neveléstörténetből kiindulva, arra alapozva felkészíti a hallgatókat arra, hogy problémátörténeti kutatásokat, összehasonlító elemzéseket és hatásvizsgálatokat végezzenek.

Tematika

1. A művelődéstörténeti korszakok világképei. A világképek befolyása a nevelésre. Világkép és emberkép. Embereszmény és gyermekkép. Gyermekkortörténet; a gyermekszemlélet történeti alakulása. A gyermekstátusz változása.
2. Az oktatás- és nevelés cél- és hatásrendszere, a pedagógiai eszmények történeti változása.
3. A műveltségképek, nevelési eszmények átadásának szinterei I.: A nem intézményesült nevelés jellemzői.
4. A műveltségképek, nevelési eszmények átadásának szinterei II.: A kultúraközvetítés intézményesülése. Az iskolahálózat horizontális és vertikális kiépülése, az iskolaszervezet koronként és földrajzi területenként tapasztalható változásai.
5. A kultúraátadás tartalmi változásai a történelemben. Oktatási tartalmak, nevelési tervek alakulása térben és időben.
6. Az ismeretátadás civilizációs eljárásai. Oktatási-nevelési, illetve tanulási módszerek története.
7. Az iskolai tér. A tanterem és berendezésének története. Taneszközrendszerek, tankönyvek a nevelés történetében.
8. A tanári szakma története. A pedagógusszakma kialakulása és differenciálódása. A tanítókkal szemben megfogalmazott elvárások a történelem során. A pedagógusképzés története.
9. Az oktatás és nevelés szabályozásának története. Az oktatáspolitikai, a tanügyigazgatás és az oktatási törvényhozás nemzetközi tendenciái és hazai története.
- 10-11. A magyar neveléstudomány fejlődéstörténete.
12. Kutatási beszámoló egy problémátörténeti résztémáról: az egészségnevelés története.

Feladatok, követelmények

A kurzus **gyakorlati jeggyel** zárul.

A kurzus a tanári bevezető előadások mellett hallgatói öntevékenységre és aktivitásra alapul. A diákoknak egyrészt *szóban* (a konzultációs órákon tartott referátumok és hozzászólások formájában) számot kell adniuk a megjelölt témákhoz kapcsolódó források áttekintéséről, és a kurzus végére *írásban* (min. 20-30.000 n terjedelemben) el kell készíteniük egy – általuk szabadon választott – problémátörténeti téma vagy résztéma kifejtését, *minimálisan* 10-15 bibliográfiai adattal alátámasztva.

Kötelező olvasmányok

A tudás kapui – szemelvénygyűjtemény (szerk.: Kéri Katalin) Tárogató, Budapest, 1995.

Gáspár László-Kelemen Elemér: Neveléstörténet problémátörténeti alapon. Okker, Budapest, é. n.

Mészáros István-Németh András-Pukánszky Béla: Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe. Osiris, Budapest, 1999.

Németh András: A magyar neveléstudomány fejlődéstörténete. Osiris, Budapest, 2002.

Pukánszky Béla-Vajda Zsuzsa (szerk.): A gyermekkor története. Eötvös K., Budapest, 1998. *vagy* Pukánszky Béla: A gyermekkor története. Műszaki K., Budapest, 2001.

Távoli tájak, ismeretlen gyerekek. (szerk.: Kéri Katalin) JPTE TI, Pécs, 1997.

További ajánlott irodalom

1000 éves a magyar iskola. (szerk.: Balogh László) Korona k., Budapest, 1996.

Adamikné Jászó Anna (szerk.): A magyar olvasástanítás története. Osiris K., Budapest, 2001.

Cavallo, Guglielmo – Chartier, Roger: Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban. Balassi K., Budapest, 2000.

Felkai László: Szervezeti és tartalmi jellegű változások az ezeréves magyar iskolában.

In: Hagyomány és megújulás a magyar oktatásban. OPKM, Bp., 2002. 7-27. o.

Géczi János – Stirling János – Tüske László: Előadások az európai gondolkodás történetéből. PTE TI, Pécs, 1999.

Gyermek a kora újkori Magyarországon (Szerk.: Péter Katalin) MTA-TTI, Budapest, 1996.

Horánszky Nándor (szerk.): Műveltségfelfogások Magyarországon. Budapest, 1991.

Horánszky Nándor (szerk.): A tanterv kérdésköre az elmúlt másfél évszázadban. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény, Budapest, 2001.

Iskola a magyar társadalom életében (Szerk.: Balogh László) OPKM, Budapest, 1997.

Jáki László: Bevezetés a magyar neveléstudomány forrásaiba. OPKM, Budapest, 1993.

- Kelemen Elemér-Setényi János: Az oktatási törvénykezés változásai. Hazai és nemzetközi áttekintés (szerk.: Balogh László) Bárczy István Könyvtár, Budapest, 1994.
- Kelemen Elemér: Tantervpolitika, tantervkészítés a 19-20. században. = *Educatio*, 1994/3.
- Kéri Katalin: Adalékok a pedagógusok etikai kódexének elkészítéséhez. In: *Pedagógusethika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 34-44. o.
- Kéri Katalin: Nevelésügy a középkori iszlámban. *Iskolakultúra Könyvek*, Pécs, 2002.
- Kéri Katalin: Fejezetek az egészségnevelés történetéből. Kézirat, Pécs, 2000.
- Kéri Katalin (szerk.): *Ezerszínű világ*. PTE TI, Pécs, 2000.
- Kornis Gyula: *A magyar művelődés eszményei I-II*. Budapest, 1927.
- Mészáros István: *Az iskolaügy története Magyarországon 996-1777 között*. Akadémiai K., Budapest, 1981.
- Mészáros István: *A tankönyvkiadás története Magyarországon*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1988.
- Mezei Gyula: *A magyar közoktatás-irányítás fejlődésének történeti áttekintése* Budapest, 1974.
- Nagy Péter Tibor: Centralizációs és decentralizációs trendek a magyar oktatáspolitikában a 18-20. században. = *Educatio*, 1995/4. 82-94. o.
- Nagy Péter Tibor: *Oktatástörténet és taneszköz-politika*. = *Educatio*, 2002/4.
- Pukánszky Béla (szerk.): *Két évszázad gyermekei – a tizenkilencedik-huszedik század gyermekkorának története*. Eötvös J. K., Budapest, 2003.
- Pukánszky Béla: *Segítő nevelés a pedagógia történetében*. = *Magyar Pedagógia*, 1995/3-4.
- Szabolcs Éva: *Tartalomelemzés a gyermekkortörténet kutatásában: Gyermekkép Magyarországon, 1868-1890*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.
- Szabolcs Ottó: *A magyarországi modern pedagógusréteg kialakulása (1840-1914)* = *Pedagógiai Szemle*, 1967/3.
- Szakál János: *A magyar tanítóképzés története*. Budapest, 1934.
- Szebenyi Péter: *Tantervkészítés egykor és most*. = *Educatio*, 1994/3. 345-354. o.
- Tanárképzés a kolozsvári-szegedi Ferenc József Tudományegyetemen (1872-1934)*. Vál., bevez.: Kékes-Szabó Mihály és Pukánszky Béla. Budapest, 1998.
- Vág Ottó: *A kisgyermeknevelés története*. Magyar Óvodapedagógiai Egyesület, Miskolc, 1993.

Pécs, 2004. szeptember 01.

Ambrusné dr. Kéri Katalin
mb. tanszékvezető, egyetemi docens
PTE BTK Neveléstudományi Intézet
Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék
B/127-es szoba
kerikata@ajk.pte.hu
06-70-2552502
06-72-503600/4366
<http://nostromo.pte.hu/~carry>